

Asia: VN/31220/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi - Muut rikosprosessin sujuvoittamistoimet (vaihe 2)

Esitutkintaa ja syyteharkintaa koskevat muutosehdotukset

1. Asianomistajan yksityisoikeudellisen vaatimuksen selvittäminen

-

2. Rikosilmoituksen kirjaamisvelvollisuus

-

3. Esitutkinnan toimittamatta jättäminen ja lopettaminen

-

4. Esitutkintatoimenpiteiden asettaminen tärkeysjärjestykseen

-

5. Esitutkinnan keskeyttäminen

-

6. Edunvalvojan määrääminen lapselle

-

7. Kuulustelujen äänitallentaminen

-

8. Velvollisuus antaa loppulausunto

-

9. Tietojen luovuttaminen rikosrekisteristä

-

Rikosasioiden tuomioistuinkäsittelyä koskevat muutosehdotukset

1. Saatavillaolohaaste ja asiamiestiedoksianto

Ehdotuksen mukaan oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 5 luvun 8 §:ään lisättäisiin uusi 4 momentti, jonka mukaan, jos syyte koskee tekoa, josta on säädetty rangaistukseksi sakko tai enintään neljä vuotta vankeutta, haastaminen voidaan toimittaa esitutkinnan yhteydessä niin, että epäillylle ilmoitetaan henkilökohtaisesti, milloin ja minkä tuomioistuimen kansliasta haaste ja muu tiedoksi annettava aineisto ovat saatavana (saatavillaolohaaste). Tiedoksi annettavat asiakirjat on lisäksi lähetettävä epäillyn ilmoittamaan osoitteeseen. Aineiston tulee olla saatavana niin hyvissä ajoin, että epäillyllä on riittävästi aikaa valmistella puolustustaan ennen asian käsittelyä oikeudessa.

Hovioikeus pitää kannatettavana sitä, että erilaisia ratkaisuja istuntojen peruuntumisiin tiedoksiantojen epäonnistumisen vuoksi selvitetään. Hovioikeus kuitenkin pitää ongelmallisena sitä, että haaste annettaisiin tiedoksi esitutkinnan aikana ennen kuin rikosta koskeva syyteharkinta on tehty. Tällainen menettely olisi hovioikeuden arvion mukaan omiaan hämärtämään kansalaisten käsitystä rikosprosessista ja sen eri vaiheista, ja voisi jossain tapauksissa johtaa myös oikeudenmenetyksiin ja mahdollisesti tiedoksiantamisen laillisuuteen liittyvien väitteiden lisääntymiseen. Hovioikeudelle jää ehdotuksen perusteella epäselväksi esimerkiksi se, mikä merkitys kärjäoikeuden velvollisuudella seurata asiakirjojen noutamista on tiedoksiannon laillisuuden kannalta.

Mikäli kysymyksessä olevasta uudesta tiedoksiantotavasta halutaan säätää, hovioikeus katsoo, että sen soveltamisala tulisi arvioida tarkasti. Hovioikeuden arvion mukaan tiedoksiantotapa soveltuisi lähinnä verrattain yksinkertaisiin asioihin, ja eniten hyötyä siitä voisi olla esimerkiksi väliaikaisesti Suomessa olevien ulkomailla asuvien henkilöiden haastamisessa.

Hovioikeus pitää kannatettavana, että perusoikeusnäkökohtien vuoksi esityksestä pyydetäisiin perustuslakivaliokunnan lausunto.

Asiamiestiedoksiannon osalta hovioikeudella ei ole huomautettavaa.

2. Velvollisuus antaa ennakkovastaus

-

3. Määräaika todisteiden esittämiselle

Preklusio hovioikeudessa

Oikeudenkäynnin painopisteen tulee olla kärjäoikeudessa, mikä puoltaisi todistepreklusion säätämistä koskemaan hovioikeudessa myös rikosasioita.

Hovioikeus kuitenkin epäilee, onko uudistuksella saatavissa tavoiteltuja hyötyjä ainakaan hovioikeuden osalta. Selvää on, että uudistus tulisi lisäämään hovioikeuksien työmäärää, kun todistepreklusion johdosta tulisi tehtäväksi todistelun vastaanottamiseen liittyviä käsittelyratkaisuja. Lisäksi hovioikeus toteaa, että rikosasioissa pyrkimys aineelliseen totuuteen voisi johtaa siihen, ettei ehdotettu uudistus toisi juurikaan muutosta nykytilaan ainakaan vakavammassa rikoksissa. Rikosasioissa uuden todistelun nimeäminen vasta hovioikeudessa ei ole nykyisinkään

kovin yleistä tai laajaa. Uusi todistelu harvoin myöskään pitkittää pääkäsitteilyn kestoja merkittävästi. Muutoksen tarvetta onkin syytä pohtia tarkasti.

Hovioikeus pitää kannatettavana, että perusoikeusnäkökohtien vuoksi esityksestä pyydetäisiin perustuslakivaliokunnan lausunto.

4. Laki tuomioistuimen velvollisuudesta ilmoittaa eräistä ratkaisuistaan

-

Muut huomiot

1. Onko teillä lisättävää tai huomioita vaikutustenarviointiin tai vaihtoehtoisiin toteuttamistapoihin?

-

2. Onko teillä huomioita ehdotusten toimeenpanosta tai lakien voimaantulosta?

-

3. Onko teillä huomioita säätämisyjärjestyksestä?

-

4. Onko teillä muita huomioita luonnoksesta hallituksen esitykseksi?

-

Kukkurainen Riitta

Itä-Suomen hovioikeus - Lausunnon ovat valmistelleet

hovioikeudenneuvokset Tellervo Turunen ja Päivi Törmänen sekä

hovioikeuden esittelijä Anssi Ihatsu